

**Recenzja pracy doktorskiej mgr Judyty Marczewskiej
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuki piękne,
wszczętym na Wydziale Pedagogicznym i Artystycznym
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach**

Judyta Marczevska, absolwentka Wydziału Form Przemysłowych ASP w Krakowie, dyplomantka w Katedrze Komunikacji Wizualnej z 2012 roku, z powodzeniem prowadzi swoje działania w obrębie sztuk projektowych, projektowania graficznego oraz indywidualnej twórczości artystycznej. Pracę doktorską pt. „*Tymczasowość generacji Y*”, opublikowaną w formie wydawnictwa albumowego, zrealizowała pod kierunkiem prof. dr hab. Urszuli Ślusarczyk. Album wyróżnia się dużym formatem, solidną oprawą oraz starannym opracowaniem graficznym - układ stron, rozplanowanie tekstu, rozmieszczenie ilustracji oraz wszystkie detale świadczą o znajomości aktualnych tendencji wydawniczych.

Praca doktorska złożona jest z zestawu ośmiu obrazów 100 x 100 centymetrów oraz towarzyszącej mu, ujętej w rozdział, części teoretycznej. Doktorantka w rozdziale I (Wprowadzenie) nakreśla obszar poszukiwań twórczych i podaje informacje o poprzednich realizacjach świadczące o konsekwencji i wyraźnie określonej metodzie badawczej. Problem artystyczny zostaje jasno zdefiniowany w obrębie zagadnień typografii jako nośnego pola znaczeń i symboli, pozwalającego na indywidualną autorską wypowiedź.

Judyta Marczevska, dla której codziennością jest projektowanie, czyni z niego punkt wyjścia do realizacji swoich idei twórczych, mocno osadzonych w obrębie współczesnej problematyki socjologicznej. Ten obszar odniesienia przywoływany w pracy nie jest jednak nikłym tłem, ani też przedmiotem manipulacji czy krytyki. Wręcz przeciwnie – sprawia, iż dzieło nabiera cech sztuki społecznie zaangażowanej. Artystka poprzez tematykę prac stara się skłonić odbiorcę do refleksji. Opisanie we Wprowadzeniu wcześniejsze wystawy, takie jak

GenoType, Generation G, Hojność a nie chciwość dedykowane były ideom dbałości o estetykę przestrzeni publicznej w Polsce, świadomej konsumpcji czy *fair trade*.

Część teoretyczna pracy osadzona na rozbudowanym fundamencie socjologicznym świadczy o swobodnym poruszaniu się doktorantki w zagadnieniach współczesnych przemian pokoleniowych. Kulturowa charakterystyka pokolenia Y zajmuje cały II oraz III rozdział i jest pojemnym kompendium określającym zjawiska i definiującym pojęcia w celu właściwego rozumienia rozwijanego w dalszej części pracy problemu artystycznego oraz pełnego odbioru dzieła doktorskiego. Przedstawionej powyżej, jasno zdefiniowanej myśli towarzyszy precyzyjnie zakreślony opis warstwy formalnej dzieła opartej na geometrii oraz budowie jednej z liter alfabetu. Krój wybranej litery Y pochodzi, jak podaje autorka, z gotowej czcionki o nazwie *Ashby Black*. Prezentacja podjętego problemu artystycznego zajmuje IV rozdział części teoretycznej i dokonana jest w sposób wyczerpujący – obejmuje analizę ośmiu obrazów i ich wzajemnych relacji, założenia kompozycyjne, opis kolorystyki oraz samego wykonania prac od strony technicznej. Dopiero wówczas autorka przechodzi (w rozdziale V) do odniesień własnej twórczości do praktyk i teorii, które były dla niej inspiracją, wymieniając między innymi Jana Tarasina, neokonceptualistę Petera Halleya czy Roberta Cottinghama. Rozdział VI, będący zakończeniem, podsumowuje koncepcję pracy doktorskiej dookreślając i zamykając temat.

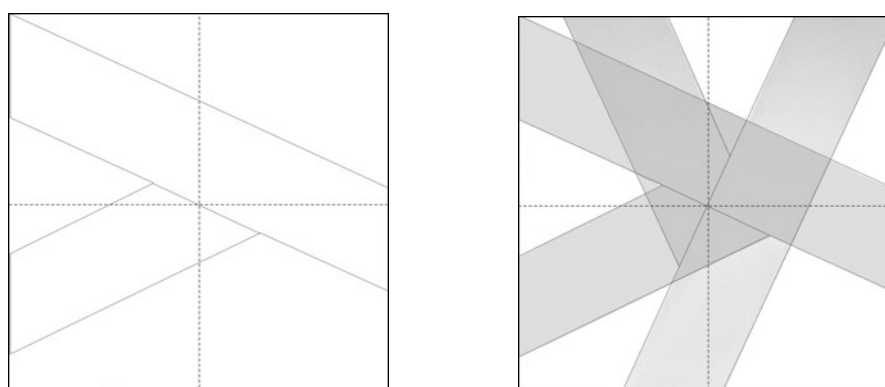
Judyta Marczevska w części teoretycznej zdaje się wyjaśniać wszystko i nie pozostawiać żadnych wątpliwości, czym są i co znaczą jej obrazy. To jasne i syntetyczne ujęcie nie ma żadnych zbędnych opisów czy dygresji. Nie jest jednak pozbawione szczegółów tam, gdzie są poruszane najważniejsze kwestie. Tekst napisany został w interesujący sposób, językiem operującym terminologią z zakresu podjętej problematyki socjologicznej oraz artystycznej.

Prezentacja dzieła w przestrzeni galeryjnej, pozwalająca na percepcję całości, czyni zeń rodzaj ciągu zdarzeń. Sekwencja następujących po sobie obrazów mogłaby być kolejnymi klatkami animacji pokazującej ich transformację na linii czasu. Zestaw prac jest układem otwartym, możliwym do kontynuacji nie tylko w zakresie kompozycyjnym, ale również w sferze znaczeń i nadbudowy ideologicznej. Układ ten posiada cechy dzieła systemowego. Można wyodrębnić w nim strukturę porządkującą system – jest nią obecna w każdym obrazie obrócona w lewo forma litery Y. To ona definiuje podział płaszczyzny oraz jej przekształcenia. Z kolei strukturą organizującą system jest dynamicznie zmieniający się zbiór barw (szara,

magenta, żółta) o różnych nasyceniach – pastelowych lub intensywnych. Kolorowe kwadraty pełne są pozornego ruchu form przesuwanym „wędrującym” z jednej do drugiej kolorem. Wersja „Noc” jest pochodną tego systemu, uzyskaną poprzez zastosowanie farb fluorescencyjnych świecących w ciemności. Ta ukryta warstwa, ograniczona do relacji światło – ciemność, nadaje dziełu dodatkowe znaczenie, staje się rodzajem negatywowego wizerunku.

Forma litery Y współistnieje w każdym obrazie ze swoim dopełnieniem, którym jest suma jej przestrzeni wewnętrznej - trójkąta równoramiennego między ramionami oraz przestrzeni zewnętrznej złożonej z trójkąta prostokątnego i pięciokąta o dwóch kątach prostych. Relacje tych figur są stałe, choć w części cyklu skomplikowane multiplikacją litery. W każdej z prac zmienne są natomiast wartości barwne.

Krój litery Y stanowiącej główny motyw obrazów, nie został wybrany przypadkowo. Ma on kluczowy wpływ na kompozycję i efekt końcowego odbioru. Panujący w obrazach szczególny rodzaj harmonii pochodzi z ukrytej, nieoczywistej symetrii. Symetria ta wynika z faktu, że obrót litery Y o kąt prosty odbywa się wokół punktu będącego środkiem obrazu i że po przekształceniu litera Y pozostaje dalej „wpisana” w kwadrat. Dodatkowo – punkt obrotu leży dokładnie w punkcie zetknięcia ramion litery Y.

Rys. Konstrukcja litery Y wpisanej w kwadrat przed i po przekształceniu.

Artystka nie podaje tej zasady konstrukcyjnej, pozwalając swemu dziełu hipnotyzować odbiorcę, który nieświadomie ulega ukrytej doskonałości.

Tytuł dzieła jest wskazówką i przenosi patrzącego bezpośrednio do pola refleksji związanej z pokoleniem Y. Tytuł jest ważnym łącznikiem między formą, a znaczeniem dzieła

zapewniającym jego właściwy odbiór, zgodny z intencją autorki. W jaki sposób „tymczasowość” i „pokolenie Y” zostały pokazane w dziele Judyty Marczewskiej? Obrazowaniu pojęcia tymczasowości służy budowa dzieła pozwalająca na zastępowanie w kolejnych odsłonach jednych elementów innymi. Główne cechy pokolenia Y znajdują także swoje przedstawienia: aktywność symbolizowana jest poprzez dynamiczne kompozycje oparte na przekątnych i liniach ukośnych; młodość – poprzez jasne, świeże barwy; zmienność – w postaci dwóch wersji obrazów „Dzień” oraz „Noc”.

Portret pokolenia Y w dziele Judyty Marczewskiej pokazuje jego złożoność oraz jego wady, ale w sumie jest to portret pozytywny i pełen optymizmu. Tytułowa „tymczasowość pokolenia Y” rodzi pytania o przyszłość, o relację z następną generacją sklasyfikowaną już jako „pokolenie Z” oraz o jego cechy i status wobec opisywanego. Idea pracy dotyka tu jednego z fundamentalnych dylematów ludzkości dotyczącego upływu czasu i przemijania.

Jako projektant, Judyta Marczevska krytycznie odnosi się do zalewu agresywnych obrazów generowanych przez współczesną reklamę i obecnych na każdym kroku w przestrzeni publicznej oraz mediach. Obecną kulturę cechuje nadmiar, wręcz przesył obrazów. Pojedynczy obraz się zdewaluował, stracił na wartości. Nawet obrazy o dużej złożoności, dzięki programom do ich przetwarzania i technikom reprodukcji i publikacji uzyskiwane są z łatwością w krótkim czasie. Synteza i asceza wizualna zaczyna być zauważana na tym tle jako odległy biegun, przeciwieństwo tego zjawiska. Tą drogą podąża artystka wybierając samoograniczenie formalne. Opisuje ideę i wybrany temat za pomocą inicjału, jednego znaku. Pokazuje perfekcjonizm i precyzję budując na nim cały świat form, relacji i znaczeń. Patrząc na obrazy Judyty Marczewskiej pojawia się określenie „obrazy typograficzne” oraz pytanie - czy można zaliczyć je do wspólnej kategorii z pracami Bruno Pfäffliego, szwajcarskiego grafika i projektanta współpracującego z Adrianem Frutigerem? Bez wątplenia dzieło Judyty Marczewskiej jest przykładem pogłębionej wypowiedzi artystycznej, spójnej wewnętrznie i zrealizowanej ze świadomością istnienia „porządku świata wyobraźni”¹, dzięki któremu jesteśmy w stanie odbierać i przyswajać ukryte znaczenia znaków i symboli.

¹ Określenie użyte przez Adriana Frutigera w: *Człowiek i jego znaki*, Wydawnictwo Do, Warszawa 2003, s. 182.

Postawa doktorantki przy rozwiązywaniu problemów artystycznych jest racjonalna i metodyczna, oparta na logice. Takie świadome zapożyczenie metodologii właściwej nauce, odejście od charakterystycznego dla sztuki posługiwanie się impresją, sferą emocji i prawem do niekonsekwencji, czyni z procesu artystycznego Judyty Marczewskiej rodzaj uniwersalnego translatorium dla odbiorców. Otóż za pomocą struktur graficznych osadzonych formalnie w obszarze sztuki, zbudowany został system, który stanowi z jednej strony piękną syntezę zakładanej idei, a z drugiej pozwala na wielopoziomowe zagłębianie się w różnorodne jej aspekty. „Tymczasowość generacji Y” wymaga od odbiorcy szczególnej uważności, by dostrzec szerokie spektrum jakości i znaczeń. Jednak i bez tego broni się na samej tylko płaszczyźnie wizualnego oglądu. Z przekonaniem mogę stwierdzić, że dzieło plastyczne sprostało postawionym założeniom. Samo w sobie stanowi wartościową realizację artystyczną i pozwala na odczytanie bogactwa zawartych w nim sensów. Można je podsumować słowami: „...do natury sztuki należy tworzenie takich systemów, które w swojej istocie zawierają możliwość dynamizacji – transcendowania do świata wartości i do świata człowieka. Spełniają one szczególną, jedyną w swoim rodzaju rolę: odbijają naturę człowieka i stwarzają warunki dla jej dopełnienia.”²

Praca doktorska Judyty Marczewskiej, zarówno na poziomie realizacji dzieła, jak i w części teoretycznej, prezentuje bardzo wysoki poziom artystyczny i intelektualny i stanowi oryginalne dokonanie artystyczne. Doktorantka posiada rozwiniętą osobowość twórczą oraz wykazuje się umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy artystycznej, a także odpowiedzialnością za tworzone dzieło, spełniając tym samym wymogi Art. 13, ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule naukowym w zakresie sztuki*. W związku z powyższym wnioskuję do Rady Wydziału Artystycznego i Pedagogicznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach o nadanie mgr Judycie Marczewskiej stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuki piękne.

² M.Ostrowicki, *Dzieło sztuki jako system*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Kraków 1997, s.52.